

AH SAMARRA, VAH SAMARRA...

Samarra, Bağdat'ın kuzeydoğusunda, 50 km. mesafede, Dicle boyunca uzanan meşhur şehir. Adı olan kelimenin aslı, " *Görenler hayran olur*" anlamına gelen " *Sürre men raa*" dır.

Samarra şehri, askerî ve idarî yönlerden son derecede üstün meziyetlere sahip bulunan Türk askerlerinin, yerli halkla karışmasıyla bu gücünü, kuvvetini ve dinamizmini kaybetmesinden endişe eden Abbasi halifesinin, başkent dışında yeni, müstakil bir şehir yaptırarak Türkleri buraya iskân etme düşüncesiyle 836 yılında inşa ettirilmiştir. İslâm dünyasına büyük yardımlarda bulunan Türk askerlerine, bir minnet ve şükran ifadesi olarak, armağan edilmiştir. Bu tarihî şehir, konum, plân, inşaa; yönetim kuralları ve uygulamaları bakımından, adına lâyık mahiyet ve görünüm özelliklerine sahipti. Çöl ağaçlandırılarak, evler, saraylar, camiler, hanlar, hamamlar, spor tesisleri, alışveriş yerleri yapıldı. Sarayların duvarlarını süsleyen Türk tarzındaki kabartma dekorlar, resimler fevkalâde ün yapmıştı. Türklere bir jest olmak üzere, yapımında Türk usta ve sanatkârları çalıştırılarak, Türk ve İslâm dünyasındaki bütün milletlerin mimarî ve tezyinî sanatlarının gayet uyum içerisinde bir araya getirildiği ve sergilenildiği benzersiz bir şehirdir. Ev, köşk, konak, saray çarşı, pazar, meydan,

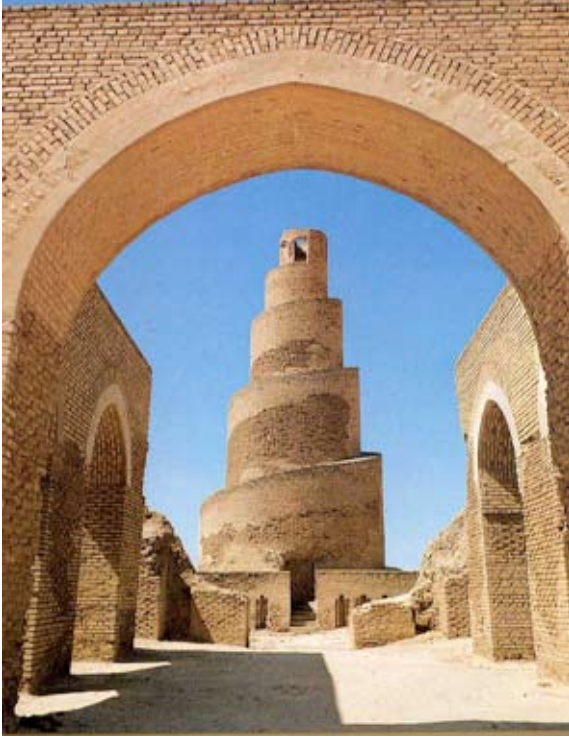
Yrd. Doç. Dr.
Hasan ÖZÖNDER

cadde, park ve bahçe gibi sivil, askerî ve sosyal yapısının yanısıra, bilhassa Ulu Camii, dünyaca meşhurdur. Samarra o kadar güzeldi ki, halife Mu'tasım, başkent Bağdat'ı bırakarak Samarra'ya yerleşti. Böylece hilâfet merkezi Samarra oldu. Samarra, Ortadoğu'daki ilk Türk şehridir Son derecede mamur ve müreffeh hayat yaşanılmıştır.

Literatüre, " *Samarra Camii*" adıyla geçen muhteşem ve muazzam cami, dünyanın en geniş camii olarak isim yapmıştı. 240 X 156 m. ebada, 38. 000 m2 yüzölçüme, sahiptir.. Abbasi halifesi Mütevekkil tarafından, 852 yılında büyük bir emek ve özenle inşa ettirilmiştir. Roma'daki San Pietro Katedrali'nin 15. 160, Ayasofya'nın 6. 890, Kolonya Katedrali'nin 6. 166 metre karelik alanda yapıldığı düşünülürse, Samarra Camii'nin ihtişam ve azamet daha iyi anlaşılır. Gerek malzemesi ve mimarisi ile ve gerekse tezyinat ve tefrişatı ile, Türk ruhunu okşayan ve Türk insanına mutluluklar veren özellikte olmasına bilhassa dikkat ve itina gösterilerek yapılmıştı.

Samarra Camii'nin enteresan unsurlarından birisi de, camie 27 m. mesafede yer alan minaresinin, malviya tipi dediğimiz tarzda, helezonik (konik) plânda

inşa edilmiş olmasıdır. Minareye, dışarıdan rampa şeklinde dolaşarak basamaklar halinde yükselen yolla çıkılır. Minare, 33 m. yüksekliğinde olup, tuğladandır. 3 m. yüksekliğinde kare bir taban üzerine inşa edilmiştir. Rivayete göre müezzin, bu minareye atla çıkar, ezanını okuduktan sonra tekrar atla inerdi.

Samarra'nın el-Asker Mahallesi'nde ikamet ettiği için "el-Askeri" lâkabını alan XI. İmam Ebû Muhammed Hasan

el-Askerî'nin ve babası olan X. İmam Ali Nakî'nin medfun olduğu türbe, bu Ulu Cami'ye yakındır

Irak olaylarının patlak verdiği ilk günden beri benim büyük bir merak ve heyecanla takibettiğim bilhassa iki nokta var: Biri, Bağdad'taki İmam-ı A'zam Ebû Hanîfe Hazretlerinin türbe ve mamesi; ikincisi de, bir zamanlar seyrine doyum olmayan, görenlerin hayran ve meftun olduğu Samarra şehri ve muazzam camiidir.

Arap ülkelerinin bir çoğunu gezip inceledim ama, bir türlü Bağdat nasip olmadı. Bilgilerim, sadece kitapların verdikleriyle kaldı. İslâm sanatının nefis eserlerini muhtevi bu tarihî şehri, muazzam Ulu Camii'ni, sanat tarihçisi gözüyle şöyle gönülümce gezip, incelemeyi bilseniz ne kadar isterdim. Ama olmadı. Şimdi oralarda savaş, ateş, kan, ölüm ve gözyaşı var. Mahzun, mükedder, yıkık ve harap... Samarra'nın da bu tahribattan kendini kurtarabildiğini zannetmiyorum. Ulu Cami'in tuğla örgülerle meydana getirilmiş 15 yüksekliğindeki muhteşem duvarları, haremî, duvarlarını süsleyen cam mozaikler ve frizler acaba ne durumdalar? Bir zamanlar "Görenlerin hayran olduğu" Samarra'dan ve muhteşem Ulu Cami'inden acaba ne kaldı ki? Gezip, görmek ve mahallinde incelemelerde bulunmak bilmem mümkün olacak mı?

Ah Samarra, vah Samarra. Seni o kadar özleyorum ki.

Aczimin Giryesi

Aklın yeri...

"Aklın yeri neresidir?" diye sormayın bana, bilmem, Esasen akıl hocalığı yapmayı da doğru bulmam. Bendeniz aklın her zaman başta olmasını isterim, Bu yüzden, akli havada olanlarla muhatap olmam.

Ahmet Sergi

ÇİFT BAŞLI KARTAL MOTİFİNİN KONYA'NIN SEMBOLÜ OLARAK KABUL EDİLiŞİNİN ÖYKÜSÜ

M. Sabri DOĞAN

Koyunođlu Müzesi,
Arkeolog, 2008-Konya.

1962 yılı son aylarında bir gün, Konya kültürü ve tarihi hakkında yazdığı yazılarla tanınan Dr. Fethi Uğur, gazeteci Hayri Ergene'yi ziyaret için Şehir Postası gazetesine gelir. Sohbet sırasında Konya'nın Avrupa şehirlerinde olduğu gibi bir armasının bulunmadığını ve bu konunun incelenerek Konya'ya yakışır bir arma bulunması ve Şehir Postası Gazetesinin yaş günü olan 6-Şubat-1963 günü yayımlanması uygun görülür. Dr. Fethi Uğur daha sonra bu konuda yazdığı makalesini getirir. Ayrıca İnce Minare Müzesi'nde bulunan ve Sille taşı üzerine işlenmiş olan yırtıcı kuşun fotoğrafı çekilir. Fotoğrafı Konya'nın tanınmış ressamlarından Nesip Koçer klişe olacak hale getirir. Klişesi yapılan arma, ilk defa Şehir Postası gazetesinde yayımlanır. (Bedir, Doğuş,1). Ayrıca Dr. Fethi Uğur'un hazırladığı Konya sembolü hakkındaki makalesi de aynı gün yayımlanır. Bu makale şöyledir: "Medeni dünyanın herhangi bir şehrine gidilecek olunursa orada ilk nazara çarpan o şehrin kendisine mahsus kutsal bir forsu bir arması veya bir rozeti olduğu görülür. Armalar hususi surette hazırlanmış olup, ait olduğu vilayetin kutsal mazisinin varlığını temsil eder. Bu sebeple o şehrin hemşerisi gözünde bu armaları her gün seve seve taşır ve takar yaptığı işlere bu armayı vererek şehrinin hariçte ve dahilinde tanıtmaya çalışır ve bu forslarla daima iftihar eder. Bayramlarda ve spor şenliklerinde bu armalardan yapılan bayraklarla şehir baştanbaşa süslenir... Eldeki mevcut bulunan bu Selçuklu armasına çift başlı kartal denilmekte ise de yakinen tetkik edilince bu kuşun kartaldan ziyade puhu kuşuna fazlasıyla benzediği görü-

lür. Zira kafa ve gözüün vaziyeti, büyüklüğü, aynı zamanda kafasında kulaklar olması, vücut yapısı itibariyle tamamen kartaldan farklı olduğu görülür. Nitekim eski Türk Kayahan kabilesinin mukaddes tuttuğu yırtıcı kuş kartal değil puhu kuşu olduğuna göre Selçukluların da bu kabileden gelmesi hasebiyle kale kapılarına ve çiniler üzerine naksettikleri bu yırtıcı kuşun puhu kuşu olması kuvvetle muhtemeldir. Nitekim Konyamızda eski bir ananeye göre puhu kuşu hayırlı kuş olarak kabul edilmekte hangi eve konarsa o eve bereket ve hayırlı bir haber geleceği kabul edilmektedir. Bu vaziyete göre eski Türk boylarında da kutsal totemler armalar işaretler olması sebebiyle Konyamız bu eski Türk ve Selçuk boylarının yerleştiği bir şehirdir. Onun için medeni şehirlerde olduğu gibi Konyamızın armasını bugün yapmamız ve canlandırmamız şarttır. Selçuk arması olan çift başlı yırtıcı kuş-Kartal-Puhu kuşu- Sembolünü Konya şehri arması olarak kabul etmemiz yerinde olur." (BEDİR, KONYA FORSU, 1)

Görüldüğü üzere ilk defa 6 Şubat 1963 tarihinde Şehir Postası gazetesinde yayımlanan çift başlı arma böylece doğmuş olur. Daha sonra ise bu armanın benimsenmesi için belediyeye ve bazı kuruluşlara tavsiye edilir. Hayri Ergene Konya armasını ilk yayınladığı günlerde belediye başkanı Ahmet Hilmi Nalçacı'ya fors hakkındaki düşüncelerini sorar. Başkan çok olumlu karşılır. Bunun üzerine Hayri Ergene: "O halde bu arma belediyemizin forsu olsun", der ve arkasından "Eğer kabul ederseniz forsu bizzat ben yaptırıp makam arabanıza takarım" diye espri yapar. Rahmetli Nalçacı da

bu espriye bir espri ile cevap vererek “Ben forslu adam değilim” der. Hayri Ergene ise bu espriyi ciddi zannedip forsu yaptırmaz. Aradan yıllar geçer ve Yılmaz Kulluk belediye başkanı olur. Hayri Ergene kendisinin haberi yokken belediye makam arabasına forsu taktırtarak başkan Kulluk’a sürpriz yapar. Kulluk bu emr-i vakiye itiraz etmez. Bir kere belediye bu armayı benimsediğine göre bundan sonra yayılması kolaydır. 1970 yılında bu çift başlı armayı belediyeden sonra ilk kabul eden 2. Ordu olmuştur. 2. Ordu o zaman bu armayı ağır bakım fabrikasında tunçtan döktürerek ordu binasının üzerine asar ve sancağına da işletir. Selçuk Üniversitesi de kurulduğu günlerde bu armadan yararlanmak istemiş, belediye reis yardımcısı Mehmet Mert de bu isteği yerine getirerek çift başlı armanın klişelerini üniversiteye

vermiştir. Daha sonra bu kervana Konya Spor da katılır ve çift başlı kartalı kendisine sembol seçer. Böylece bu girişimlerden sonra Türkiye'nin ilk armalı şehri Konya olmuştur. (Bedir, Doğuş,1)

Aradan epeyce zaman geçer ve 1984 yılının 5 Ağustos'una geldiğimiz zaman o günün Tercüman gazetesinde “Konya'nın Sembolü Çift Başlı Kartal gerçekten Kartal mı, yoksa Doğan veya Baykuş mu olduğu ilim adamlarınca tartışılıyor” başlıklı bir yazı çıkar.

Bu yazıda İbrahim Hakkı Konyalı'ya atfen: “Bu hayvan kulaklı Baykuştur.” denilmektedir. Bu yazıyı okuyan o günlerin Yeni Meram gazetesi köşe yazarı Muhtar Bedir doğruca İstanbul'a, İbrahim Hakkı Konyalı'nın evine giderek kendisine; “Konya'nın sembolü Kartal değil Baykuştur” demişsiniz. “Bir Kartala niye Baykuş dediniz” diye, sorar. Orada öğrendiğine göre Konyalı böyle bir beyanat vermemiştir. Ayrıca Konya'nın sembolü olarak bilinen ve yanlış olarak kartal denilen “çift başlı doğan” Niğde Bor'un yakınlarında bir Bizans kalesinden getirilmiştir. (BEDİR, 1984, 2) Ayrıca İbrahim Hakkı Konyalı'nın verdiği bilgiye göre Türklerin 6 kuş sembolü vardır. Bunlar Kartal, Şahin, Sungur, Çakır, Tavşancıl ve Baykuştur. Konyalı, Topkapı Sarayı'ndaki Türkçe Selçuk nameden ve başka yazmalardan topladığı bilgiye göre, Oğuz Han'ın 6 oğlunun kullandığı sembol kuşlar şunlardır: Gün Han'ın ki şahin, Ay Han'ın ki kartal, Yıldız Han'ın ki, tavşancıl, Gök Han'ın ki Sungur, Deniz Han'ın ki Çakır, Dağ Han'ın ki, Baykuştur. İbrahim Hakkı Konyalıya göre Türklerde bu 6 kuştan başka sembol yoktur. Hele hele Konya'nın sembolü olarak bilinen “çift başlı doğan kuşu” hiçbir zaman Türklerin sembolü olmamıştır. Olsa olsa Bizans sembolüdür. (Konyalı, 1984, 2)

8 Ekim 1984 tarihinde Türkiye'de Yarın gazetesinde Muhtar Bedir bu konuyu “Çift Başlı Doğan veya Kartal Bizans arması ve Müslümanlarca Baykuş mübarek bir Hayvandır” başlıklı yazıda enine boyuna anlatır ve tartışır. Makalesinde şöyle der; “Halen Konya'nın sembolü olarak bilinen çift başlı Doğan yanlış söylemesiyle Kartal, bir Bizans armasıdır. Türklerde Doğan kuşu hiçbir zaman sembol olmamıştır. (Bedir, 1984, 2) Türklerde Kartal sembolü olarak vardır. Ama şimdi Konya'nın sembolü olarak bilinen ve yanlış olarak da Kartal denilen bu doğan kuşu bir Bizans sembolüdür. Ve bu çift başlı doğan arması Bor'un yakınlarından bir Bizans kalesinden getirilmiştir. Ayrıca İbrahim Hakkı Konyalı'ya göre Konya'nın

sembolü çift başlı kartal veya doğan kuşu değil baykuştur. Merhum İbrahim Hakki Hoca bana Şarl Teksiye isminde bir yazarın 125 yıl evvel yazdığı “Küçük Asya” kitabını gösterdi. Bu kitabın 3.cilt 206 sayfasında zamanında yapılmış bir resimde Konya kalesinin kapısı üzerinde bulunan ancak şimdi çalınarak kaybolmuş olana baykuş resmini gördüm. Kitabın tercümesini yapan Ali Süad adındaki mütercim baykuşa Doğan diyerek dilimize yanlış çevirmiş. O zaman kararlaştırdığımızı göre bu resmin fotokopisini yaptırarak merhum İbrahim Hakki Hocanın yazı ile ilim alemine tanıtacağız. Ne yazık ki, Hoca'mızın ömrü vefa etmedi. (Bedir, Baykuş, 1)

Yukarda da değindiğimiz gibi yayınlanan yazılarıyla Konya'nın Çift Başlı Kartalı hakkında büyük bir tartışma başlatan Muhtar Bedir'e ilk sert tepki 8 ve 9 Ekim tarihli yazılarıyla Yeni Konya Gazetesinin köşe yazarı Suad Abanazır'dan gelir. Ama Muhtar Bedir gazetesindeki köşesinde görüşlerinde ısrar eder ve iddialarını tekrarlar. (Bedir, Konu, 1-5), (Bedir, Sembol, 1) Muhtar Bedir'in düşüncesine göre belediye ve hatta herkes bu onur kırıcı yanlışlığı düzeltme görev ve sorumluluğu ile karşı karşıyadır. Bizans'a ait bir sembolün önce Selçuklulara daha sonrada Konya'ya mal edilmesinin önemsenmemesi mümkün değildir. Öyleyse yapılacak iş derhal söz konusu sembolü iptal edip yerine yeni ve bize ait bir sembol ikame edilmesidir(Bedir, Konya'nın Sembolü, 1). Nitekim Muhtar Bedir'in bu ısrarlı tavrı yerel basında destek de görür ve Yeni Konya gazetesinin 21-Ocak-1985 tarihli sayısında Salim Koçak adlı bir köşe yazarı Muhtar Bedir'in tezini destekler. (Koçak, Konya 1, 1)

Dikkate şayandır ki, basında çıkan ısrarlı haberler üzerine Konya Belediye Başkanı Ahmet Öksüz duruma müdahale etme ihtiyacı hisseder ve Türkiye'de Yarın gazetesinin 6-Şubat-1985 tarihli sayısında “Konya'nın Sembolü Kartal mı, Doğan mı, Baykuş mu Olduğunu Araştırıyoruz” baş-

lıklı açıklamasıyla konuya belediye de dahil olur. Ayrıca “gereken yapılarak bir hata varsa düzeltilecektir” denilerek konunun açıklığa kavuşturulması için üniversiteyi işaret eder (İsimsiz, 1985, 1). Muhtar Bedir konunun Selçuk Üniversitesi'ne havale edilmesinin önemli bir karar olduğunu köşesinde vurgular (Bedir, Selçuk Üniversitesi, 1). Ayrıca Belediye başkanının bu açıklamasını Yeni Konya gazetesinin yazarlarından Salim Koçak da köşesinde destekler ve böylece top hep birlikte üniversiteye atılır ve üniversiteden gelecek sonuç beklenir (Koçak, Konya 2, 1).

O sıralarda Selçuk Üniversitesi'nin Sanat Tarihi ve Arkeoloji Bölüm Başkanı olan Prof. Dr. Beyhan Karamağralı konu ile ilgili sonuca varacak bir rapor hazırlar. Ayrıca bu raporun bir özetini Konya Postası gazetesinde yayımlayarak tartışmaya son noktayı koyar. Bu yazıya köşesine yer veren Yeni Konya gazetesinin yazarı Suad Abanazır konunun yetkili bir makamlarca sonuca ulaştırıldığını belirtir. Bu raporda Konya sembolünün kartal olarak tespit edildiği açıklamıştır. Ayrıca gene bu raporda bazı sembollerin ve motiflerin pek çok milletçe benimsendiği açıklanmış; kartal motifinin de Orta Asya ve Anadolu'da çeşitli devletler tarafından kullanıldığı ve Selçukluların kartala ayrı bir değer verdikleri belirtilmiştir. Prof. Dr. Karamağralı raporunda konuya daha da açıklık getirerek Konya Kalesi'ndeki kartal veya doğanın halen İnce Minareli Medrese'de bulunan çift başlı kartal olduğunu da belirtmiştir. Ayrıca Kartal motifinin bulunduğu başka Selçuklu eserlerini de raporunda göstermiştir. Bu eserlerin başlıcaları olarak Alaeddin Sarayı, Kubadabat Sarayı, Felekabat Sarayı olduğu işaret edilmiştir. Yine rapora göre İbn-i Bibi de Alaiyye'ye ait eserinde kartaldan saltanat kartalı olarak söz edildiği önemle vurgulanmaktadır. Ayrıca raporda kartal, baykuş, doğan, şahin, sungur gibi kuşların aynı türden yırtıcı kuşlar oldukları ve sözü edilen kuşların Türkler tarafından daima saygı görüp kut-

sal sayıldıkları tespitinden başka bu kuşlar stilize edildiğinde birbirinden fazla farklılıkları olmayacağı belirtilmekte ve baykuşunda arma olarak kullanılmasının mümkün olduğu noktası üzerinde durulmaktadır (Abanazir 1985, 1).

Bu sonuç karşısında Yeni Meram gazetesinin 1-Kasım-1986 tarihli sayısında Muhtar Bedir "Evdeki hesap çarşıya uymadı" adı altındaki yazısında sonucu kabullenir ama konu ile ilgili çekincesini yazmaktan da geri durmaz. Bu çekince kartal motifinin geliştiği güzel kullanılmasıdır. Ayrıca hazırlanan rapora göre Prof. Dr. Beyhan Karamağaralı da onunla aynı fikirdedir. Konu ile düşüncelerini köşesinde şöyle yazar: "Geçen yıl bu konu güncel hale geldiği zamanlarda PTT idaresi şehir postanesinin tamir ettirdiğinde sanki başka sembol veya motif bulamamışlar da pencerelere bu çift başlı kuş motifinden yaptırmışlardır. Üniversitemizin bir sayın üyesi bu konuda şahsıma gönderdiği raporun son paragrafında şöyle demektedir. Neticede, Konya müzesinde muhafaza edilen çift başlı kuş sembolünün ister Selçuklu, ister Bizans kartalı veya başka cins kuş olsun Selçuklu döneminden kaldığı ve yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bir hükümdarlık alameti olarak kullanıldığı söylenebilir. Ancak kanaatimizce PTT idaresi için çift başlı kuş motifi uygun değildir. Hatta bu motifin eski tuğralar, armalar, ay yıldız kompozisyonları gibi resmi ve gayri resmi müesseseler tarafından amblem olarak kullanılması da sınırlandırılmalıdır." (Bedir, Hesap, 3)

Sonuçta o tarihlerde Konya'nın sembolü çift başlı kartal hakkında büyük bir tartışma başlatan rahmetli Muhtar Bedir, iddialarıyla Konya basınına büyük bir ölçüde meşgul etmiştir. Ayrıca uzun bir zaman süresince bu tartışmalar zaman zaman sertleşerek devam etmiş olup, Konya belediyesi bile konunun taraflarından biri olmuştur. Ne zaman ki konuya Selçuk Üniversitesi akademisyenleri el atmış, konuya en son nokta konulmuştur. O tarihten bu yana da bu konu bir daha

Konya basınının da ele alınmamış, olduğu gibi kabul edilmiştir.

KAYNAKÇA

BEDİR Muhtar 1984, Çift Başlı Doğan veya Kartal, Bizans arması! Türkiye'de Yarın, 8-Ekim-1984, Pazartesi, Yıl.16, Sayı.4565, s.2.

—, "Baykuş": Muhtar Bedir, "Konya'nın Sembolü Çift Başlı Kartal Değil, Baykuştur!", Türkiye'de Yarın, 8-Ekim-1984, Pazartesi, Yıl.16, Sayı.4565, s.1.

—, "Konu": Muhtar Bedir, "Konu Saptırılmamalıdır! (Şehirden Röportajlar)", Türkiye'de Yarın, 18-Ekim-1984, Perşembe, Yıl.16, Sayı.4575, s.1-5.

—, "Sembol": Muhtar Bedir, "Konya Sembolü Yeniden Seçilmelidir", Yeni Konya, 30-Ocak-1985, s.1.

—, "Konya'nın Sembolü": Muhtar Bedir, "Konya'nın Sembolü", Türkiye'de Yarın, 31-Ocak-1985, Perşembe, Yıl.16, Sayı.4710, s.1

—, "Konya": Muhtar Bedir, "Konya Sembolü Yeniden Seçilmelidir (Şehirden Röportajlar)", Türkiye'de Yarın, 2-Şubat-1985, Cumartesi, Yıl.16, Sayı.4712, s.1-5

—, "Selçuk Üniversitesi": Muhtar Bedir, "Konya Sembolü Selçuk Üniversitesi İnceliyor", Yeni Konya, 6-Mart-1985, Çarşamba, s.1.

—, "Hesap": Muhtar Bedir, "Evdeki hesap çarşıya uymadı (Şehirden Röportajlar)", Türkiye'de Yarın, 1-Kasım-1986, s.3.

—, "Doğuş": Muhtar Bedir, "Konya Sembolünün doğuşu (Şehirden Röportajlar)", Yeni Meram, 25-Kasım-1986, s.1

—, "Konya Forsu", Muhtar Bedir, "Konya Forsu veya Arması (Şehirden Röportajlar)", Yeni Meram, 26-Kasım-1986, s.1

BELEKOĞLU Selman 2007, Güç ve Adaletin Simgesi Çift Başlı Kartal, Konya Life, yıl.2, Sayı.15, Aralık-Ocak 2007-2008, s.60-61.

KOÇAK Salim 1985, Konya'nın sembolü, Türkiye'de Yarın, 31-Ocak-1985, Perşembe, Yıl.16, Sayı.4710, s.1-5.

—, "Konya 1": Salim Koçak, "Konya'nın Sembolü", Yeni Konya, 21-01-1985, s.1.

—, "Konya 2": Salim Koçak, "Konya'nın Sembolü", Yeni Konya, 7-Şubat-1985, s.1.

İSİMSİZ 1985, Konya'nın sembolü hakkında Belediye Başkanı: Konya'nın Sembolü Kartal mı, Doğan mı, Baykuş mu Olduğunu Araştırıyoruz, Türkiye'de Yarın, 6-Şubat-1985, Çarşamba, Yıl.16, Sayı. 4715, s.1

ABANAZIR Suad 1985, Konya Kartalı (Günün Yazısı), Yeni Konya, 10-Nisan-1985, Çarşamba, Yıl.35, Sayı.13199, s.1.

KONYALI İbrahim Hakkı 1984, Selçukluların Ongun'u Nedir, Yeni Meram, 16-Ağustos-1984, Perşembe, Yıl.33, Sayı.11907, s.2.

KARAMAĞARALI Beyhan 1985, Selçuklu Kartalı (Fikir Alanı), Konya Postası, 25-Mayıs-1985, Cumartesi, Yıl.8, Sayı.3184, s.2.

KADERİMDE BAŞKAN YARDIMCISI OLMAK DA VARMIŞ

Halit GÜLER

Emekli Diyanet İşleri Bşk. Yrd.

İstanbul Fatih'te ilçe müftüsü idim. Beyoğlu'nda ilçe vaizi iken, düşünmediğim halde, Kadıköy ilçe müftülüğüne tayinim çıkarılmış, kısa bir müddet sonra da Fatih ilçe müftülüğüne naklen atanmıştım. Fatih; camisi ve görevlisi çok olan büyük ve kalabalık bir ilçe. Genç Osmanlı padişahlarından İstanbul fatihi Sultan Mehmet Han'ın türbesinin ve adına yaptırılan caminin bulunduğu tarihi bir belde. Aynı zamanda sahabeten Hz. Halid Eba Eyyube'l-Ensari'nin komşusu idi. Ayrıca surlar dibinde sahabe kabirleri vardı. Manevî potansiyeli yüksek ve tarihi dokusu zengin olan böyle bir yerde müftülük yapmak kolay değildi. Manevî ve idarî sorumluluğu büyüktü.

O vakitler, İstanbul'daki merkez ilçe müftüleri arasında sevgi ve saygıya dayalı bir diyalog, sıcak ve samimi bir iş birliği ve dayanışma vardı. Bu samimiyete ve dinî gayrete nazar değmiş olacaklar ki Üsküdar Müftüsü Hasan Ali Ünal, Ümraniye'de bir inşaatta maalesef öldürülmüş olarak bulundu. Hizmet aşkıyla çarpan pırıl pırıl bir yüreği bağrında taşıyan bu kardeşimizin korkunç bir suikaste feci şekilde kurban gittiği anlaşılıyordu. Halen gerçek sebebi anlaşılamamış ve iç yüzü aydınlatılamamış olan bu korkunç olay, merkez ilçe müftülerini üzdü ve tedirgin etti. Altmış yaşındaki babasının ve yedi yaşındaki oğlunun yan yana çırpınışları ve acı çığlıklarla göz yaşları döküşleri bir türlü gözümün önünden gitmiyor ve gönlümden silinmiyor.

Merhum Hasan Ali Ünal'ın cenaze namazını, Üsküdar meydanına sığmayan bir cemaate Diyanet İşleri Başkanı Dr. Tayyar Altıkulaç kıldırılmıştı. Cenaze, namazdan sonra Bursa'ya götürüldü ve Emir Sultan Mezarlığı'nda çok kalabalık bir cemaatten yükselen dua ve tekbirlerle toprağa verildi.

Yıllık iznimi kullanmak ve olayın tesirinden kurtulmak için memleketim Konya'ya gelmiştim. Annem rahmetli ol-

muştu ama babam halen sağdı. O tarihlerde rahmetli Ahmet Gürtaş, Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına atanmıştı. Yakın arkadaşım ve kendisini çok sever, şahsiyetine ve düşüncelerine güvenirdim. Din Hizmetleri Dairesi Başkanı Sami Uslu, Cidde Büyük Elçiliğimiz Din Hizmetleri Müşavirliğine atanmıştı. Dolayısıyla Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığı münhaldi. Bu birim, din hizmetlerine bakan önemli bir daire idi.

Yıl 1982. Türkiye'deki siyasi kavgayı ve kargaşayı önlemek için 1980 darbesi olmuş ve TSK idareye el koymuştu. Koymuştu, ama değişen bir şey olmamıştı. Zaten milletin hayrına bir icraat ve islâhat olmayacağı, daha önce denenmiş 27 Mayıs 1960 ihtilâlinde ve neticelerden belli idi. Memleketin genel şartları ve siyasi gidişatı böyle olunca Diyanet İşleri Başkanlığı da pek sakin görünmüyordu. Yalnız teşkilâtın başında Dr. Tayyar Altıkulaç gibi iyi niyetli, dirayetli, çalışkan, şahsiyetli ve otoriter bir kimse vardı. Böyle bir kimsenin bu önemli kurumun başında bulunması dinimiz için bir fırsat ve ülkemiz için de bir şanstı.

Merhum Ahmet Gürtaş'la Konya'da görüşmüştük. Gürtaş, Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığına gelip gelemeyeceğimi, gelmem gerektiğini ima ederek, sordu. Bir düşünüyüm, dedim. Aileme ve arkadaşarımla istişare ettim. Bir arkadaşımın; "Boğulacaksan büyük denizde boğul, tek-lifi kabul et." sözü ve tavsiyesi beni ikna etti. Üsküdar'daki menfur olaydan sonra da Fatih'teki görevimden soğumuş ve hizmet heyecanımı kaybetmiştim. Bu durumda sanki İstanbul gibi güzel bir şehirden ve işimden ayrılmam gerekiyordu. Ahmet Gürtaş'a, Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığını, beraber de çalışacağımız için, kabul edebileceğimi bildirdim. Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, merkezden birçok kimsenin istediği ve beklediği bir görevdi. Esasen merkezde bu görevi yürü-

tebilecek tecrübeli arkadaşlarımız da vardı. Bir ilçe müftüsünün merkezde doğrudan bir daire başkanlığına atanması şimdiye kadar hiç olmamıştı. Onun için biraz yadırgandı ve merkezdeki bazı arkadaşlarımızın soğuk davranmalarına sebep oldu. Yakından tanışmamızı sağlayacak kadar bir zaman geçtikten sonra da her şey değişti ve düzeldi. Sonradan, sizi yanlış tanımışız diyerek benden özür dileyenler bile oldu. Yalnız İstanbul diyanet teşkilatı, benim merkezde böyle bir göreve atanmış olmamdan büyük memnuniyet duymuşlardı.

Tayinim çıktıktan sonra evimi görevlilerin yardımıyla İstanbul'dan Ankara'ya taşıdım. Bir müddet sonra tekrar İstanbul'a dönerim düşüncesinde idim. Çünkü İstanbul'da memuriyetin dışında bir arkadaşımın ortak, halen çalışan bir de yayınevimiz vardı. Vaizlik ve müftülük hizmetlerini istismar etmeden ve aksatmadan yayın hizmetlerini de yararlı olur düşüncesiyle beraber yürütüyorduk. Nasıl olsa yayınevimiz var, az çok para da kazanıyoruz diye resmi görevimizi katiyen ve bırakmadık aksatmadan devam ettirdik.. O zamanlar dini yayınla uğraşan pek yoktu. Çağaloğlu'nda bizden başka aynı türde yayın yapan birkaç yayınevi daha vardı. Ortağı'mda vaizdi. Tanıyanlar, işimizi gücümüzü yakından bilenler bize gıpta ederlerdi. Başkanlıkta, yapmış olduğumuz hizmetlerden memnun kalmış olacak ki beni daire başkanı ve ortağımı müftü yaptı.

Nihayet Diyanet İşleri Başkanlığında Ahmet Gürtaş'la birlikte çalışmaya başladık. Benim sorumlu olduğum birim başkan yardımcılarında Ahmet Gürtaş'a bağlı idi. Ankara'ya geldikten ve merkezde görev aldıktan sonra anladım ki Tayyar Altıkulaç'la çalışmak zormuş. Zordu, ama aynı zamanda insana onur veren ve tecrübe kazandıran bir tarzı. Başkanı olduğum daire yurtiçi ve yurtdışı hizmetlerinden sorumlu idi. Ana hizmet birimlerindendi. Diyanet İşleri Başkanlığı yurtdışında ve özellikle vatandaş ve soydaşlarımızın yoğun olduğu bölgelerde teşkilatlanmaya çalışıyor ve seçkin görevlilerini bu önemli hizmeti yürütmek üzere yurtdışına gönderiyordu. Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç, yurtdışı hizmetlerine büyük önem veriyor, bir kopukluk ve terslik olmaması için dikkat ve titizlikle işleri bizzat takip ediyordu. Bugün yurtdışında binden fazla görevli çalışıyorsa, onun başlangıçta atması

olduğu sağlam temeller ve ikna edici projeler sayesinde. Yurtdışı hizmetleri ve teşkilatlanma atılımları Dış İşleri Bakanlığımızla müşterek yürütüldüğü ve Türkiye'nin dış itibarı ve güvenliği söz konusu olduğu için yazışmalara çok büyük önem verirdi. Bunu belgeleyen bir noktayı açıklamak isterim:

Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç, belindeki rahatsızlık sebebiyle evinde istirahat ediyordu. Hafta ortası bir gün bana telefon etti.: "Halit Bey, konunuzla ilgili birikmiş yazılar varsa, Pazar günü yazıları ve dosyaları getir benim evde çalışalım." dedi.

Pazar günü yurtdışı din hizmetleriyle ilgili dosyaları ve yazıları alıp evine gittim. Yatakta yatıyordum. Hafif doğruldu yazıların cevaplarını hazırlayıp bitirinceye kadar beraber çalıştık. "Halit bey, tamam mı?" dedi. Ben de: "Tamam sayın başkanım." dedim. Derin bir nefes alarak ve yatağında biraz daha toparlanarak, kendisini rahatlatmış hissederek: "Çok şükür, bu gün de bir iş yapmış olduk." dedi.. Bu söz bana çok tesir etti ve ondan sonraki çalışmalarında aklımdan hiç çıkmadı, adetâ bana rehber oldu.

Benim bu yazımda amacım; Tayyar Altıkulaç'ı anlatmak ve övmek değil. Değil ama onunla uzun süre çalışmış ve dış seyahatlere gitmiş bir kimse olarak benim üzerimde bıraktığı tesir ve dinamizm sebebiyle kendimi o atmosferden kurtaramıyorum.

Beraber çalışmaktan büyük onur duyduğum Ahmet Gürtaş, bir müddet sonra sudan sebep ve bahanelerle başkan yardımcılığından ayrılmak zorunda bırakıldı. Ayrılırken de Tayyar Altıkulaç'tan kendisinin yerine beni atmasını önemle rica etti. Tayyar Altıkulaç'ın ricaya: "Şimdi belki mümkün olmaz ama ileride değerlendiririz" şeklinde cevap verdi.

Tarihini kesin hatırlayamıyorum Kazım Oksay'ın Diyanetten sorumlu devlet bakanlığı döneminde başkan yardımcılığı kadrosu üçten beşe çıkarıldı. Diyanet İşleri Başkanlığı merkez birimlerine Dış İlişkiler Dairesi, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi, Din Eğitimi Dairesi gibi yeni birimler ilave edilmişti. Yurtdışında büyük elçiliklerimiz ve başkonsolosluklarımız nezdinde din hizmetleri müşavirlik ve ataşelikleri ihdas edilmişti. Başkanlık hizmetlerini desteklemek amacıyla 1975 yılında kurulan T. Diyanet Vakfı da

Başkanlığın yurtiçi ve yurtdışı hizmetlerini madden ve manen destekliyordu. Haddan elde edilen gelir yurtiçinde ve özellikle yurtdışında çok hayırlı hizmetlere vesile oluyordu ve sebep teşkil ediyordu. Bütün bu gelişmeler ve teşkilattaki hızlı büyüme başkan yardımcılık kadrosunun beşe çıkartılmasına ihtiyaç gösteriyordu.

İlâve iki kadroya atama yapılması düşünülüyordu. Ortalık sakin görünüyordu, benim bu başkan yardımcılıklarından birine atanma gibi bir talebim ve beklentim yoktu. Çevre ve çalışanlar Tayyar Altıkulaç'ın kimi uygun görürse onunla çalışacağını ve bu konuda müdahaleleri kabul etmeyeceğini çok iyi biliyorlardı. Bu konuda makama bir baskı olacağını da düşünemiyorduk. Tayyar Altıkulaç'a yakın olanlar bir beklenti içerisinde idiler.

Bir gün Tayyar Altıkulaç beni makamına çağırıldı. Devlet Bakanımızın yanından geldiği anlaşılıyordu. Makamda bizden başka kimse yoktu. Masanın üzerinde kime ait olduğunu bilmediğim sicil özetleri ve öz geçmişler vardı. Bana yüzüme bile bakmadan: "Bakan beyin makamından geliyorum. Boş olan başkan yardımcılıkları için kendisine teklifler götürmüştüm. Götürdüğüm tekliflere şöyle bir göz attı ve kartların içerisinde sizin kartınızı çekip alarak bu arkadaşın teklifini hazırla getir." dedi. "Ben de, bu durumu size haber veriyorum ve ne düşündüğünüzü öğrenmek istiyorum. Gerçi bu konu da bir talebinizin olmadığını da biliyorum." dedi. Ben de, biraz şaşkın ve heyecanlı bir halde: "Benim başkan yardımcısı olmamı siz mi istiyorsunuz, yoksa bakan mı istiyor? Eğer siz değil de bakan istiyorsa ben böyle bir görevi kabul etmem. Eğer siz, içinizden gelerek istiyorsanız, düşünebilirim. Siz benim başkan yardımcısı olmamı istiyor musunuz, istemiyor musunuz? Benim için önemli olan burası." dedim.

Tayyar Altıkulaç'ın konuyu takdim tarzı, ses ve mimikleri benim böyle müstağni davranmama zemin hazırladı. Ve şöyle dedi: "Halit bey, ben sizinle çalışmak istemesem kartınızı bakana ne diye götüreyim, elbette sizinle çalışmak istiyorum ki teklifi götürdüm" dedi. O zaman peki. Böyle bir hizmette bulunmaktan şeref duyarım. Zaten sizinle çalışmak bir zevktir." dedim.

Birkaç gün sonra başkan yardımcılığı görevime başladım. Diğer başkan yardımcılarını da zaman itibarıyla; Niyazi Baloğlu,

Hamdi Mert, Dr. Fahri Demir ve Dr. A.Baki Keskindi. Çok değerli ve tecrübeli, liyakatli kimselerdi. O yıllar sorumluluk ağır olmasına rağmen başta Tayyar Altıkulaç olmak üzere güzel hizmetlere vesile olduğu için o günleri hatırlamaktan büyük haz ve onur duyuyorum. O yıllarda atılan sağlam adımlarla Diyanet İşleri Başkanlığının, hiçbir sarsıntı geçirmeden ve sıkıntı yaşamadan sapaşğlam hizmete devam etmekte olduğunu düşünüyorum.

Başkan yardımcısı olduğum dönemde Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ile Dini Yayınlar Dairesi Başkanlığından sorumlu idim. Yani bu birimler bana bağlı idi. Kısa bir dönem Personel Dairesi Başkanlığı ile İdari Mali İşler Dairesi Başkanlığına da baktım. Dini Yayınlar Dairesinden sorumlu başkan yardımcısı olduğum için Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü ile Kütüphane Müdürlüğü ve Dökümantasyon Merkezi de bana bağlı idi. Son üç yılım da Hac Dairesi Başkanlığından sorumlu başkan yardımcısı olarak geçti,

Diyanet İşleri Başkanları Dr. Tayyar Altıkulaç, Prof.Dr. Mustafa Sait Yazıcıoğlu ve M.Nuri Yılmaz zamanlarında yardımcılarından birisi olarak görev yaptım. Mustafa Sait Yazıcıoğlu'nun yardımcısı iken aynı zamanda T. Diyanet Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı olarak da çalıştım. Diyanet İşleri Başkanlığı merkezinde 19 yıl görev yaptım. Demek ki 39 yıllık görevimin tamamı merkezde geçmiş. Sürekli yurtdışı görevim olmadı. Zaman zaman fırsat çıktığı ve teklif aldığım halde yabancı dilim olmadığı için yurtdışına gitmeyi düşünmedim. Uzun süreli gitmedim ama kısa devrelerle yurtdışına çeşitli görev seyahatlerim oldu. Özellikle Batı Trakya, Balkanlar ve Orta Asya Türk cumhuriyetlerine sık sık gittim. Bütün bu seyahatlerimi iki kitap halinde yayımladım.

M. Nuri Yılmaz Diyanet İşleri Başkanı olduğu zaman ben de vakıf başkanı idim. Diyanet İşleri Başkanı, T.Diyanet Vakfının şeref başkanı idi. M.Nuri Yılmaz Diyanet İşleri Başkanı olunca, Başkanlık ile Vakıf arasında bir sürtüşme olmasın diye ilk genel kurulda tüzük değişikliği ile Diyanet İşleri Başkanınının vakfın da başkanı olması sağlandı. M.Nuri Yılmaz Diyanetin Başkanı olduğu gibi vakfın da başkanı olmuştu. İyi mi oldu, kötü mü oldu? Olaylar vakıf genel kurulunun iyi niyetine ve makama olan saygısına göre mi gelişti? Onu da başkası yazsın.

Dr. İSMAİL BİLGİLİ

Konya Anadolu İmam
Hatip Lisesi Meslek Dersleri
Öğretmeni

ŞERİYE SİCİLLERİ VE İSPAT GÜCÜ

I. ŞER'İYE SİCİLLERİ

Kadınların verdikleri i'lam ve hüccetlerle birlikte görevleri gereği tuttukları çeşitli kayıtları kapsayan defterlere *şer'iyye sicilleri* denir. Şer'iyye sicillerinde kullanılan bazı terimler bulunmaktadır. Sicillerin anlaşılması bu terimlerin bilinmesine bağlıdır. Şer'iyye sicillerinde geçen belli başlı önemli terimlerden bazıları şunlardır:

A. SİCİL

Okumak, kaydetmek ve karar vermek anlamına gelen sicil, istilahta şu anlama gelmektedir: İnsanlarla ilgili bütün hukukî olayları, kadınların verdikleri karar suretlerini, hüccetleri ve yargıyı ilgilendiren çeşitli yazılı kayıtları ifade eden defterlerdir⁽¹⁾. Bu defterlere ayrıca "*şer'iyye sicilleri*", "*kadı defterleri*", "*mahkeme defterleri*", "*zabt-ı vakâyi sicilleri*" veya "*sicillât defteri*" denmektedir⁽²⁾. Ayrıca sicil, divân-ı hümayun, şer'i mahkeme, nüfus kayıtları yerine kullanılan bir tabirdir⁽³⁾.

Şer'i mahkeme sicilleri, mahalli şer'i mahkemelerde kronolojik sırayla tutulmuş siciller olup şu şekilde oluşmaktadır:

1- Mahkemede kadı tarafından verilen bütün kararlar kaydolunurdu.

2- Herhangi bir hadiseyi bir şahitliği, bir ikrarı, bir vekâleti, bir hibeyi, resmi-

yete geçirilmesi istenen bir hususu müracaat üzerine kadı sicile yazardı.

3- Devlet merkezinden gelen bütün fermanlar, emirler ve tebliğler kadı tarafından tetkik olunup doğru oldukları yani sahte bir vesikaya dayanmadıkları tasdik edilir ve özetleri sicile yazılırdı.

Bütün bunlardan, kadı sicilleri diye de anılan şer'i mahkeme sicillerinin pek mühim kayıtları ihtiva ettiği anlaşılmaktadır⁽⁴⁾.

Hâkimin mahkeme kayıtlarını düzgünce yazıp muhafaza etmesi kanun gereğidir. Nitekim Mecelle'de şöyle denmektedir:

Hâkim, mahkemede sicillât defteri bulundurup vereceği İ'lam ve senedleri (hüccet) hile ve fesattan uzak olabilecek düzgün bir surette söz konusu deftere yazar ve defterin korunmasına dikkat ve özen gösterir⁽⁵⁾. Zira hâkim, İ'lam veya hüccetin bir nüshasını (örnek) lehine hüküm verdiği kimseye vereceği ve o kişi tarafından da nüsha üzerinde ziyade veya noksanlık edilmesi ihtimaline karşı korunamayacağından, o İ'lam veya hücceti hâkim yanında bulunan deftere kaydetmelidir ki ihtiyaç anında hâkimin muhafazası altındaki deftere müracaat edilebilsin.⁽⁶⁾

B. SAKK

Sakk kavramı Farsça "çek" kelimesinin Arapçalaştırılmış şekli olup sözlükte berât, hüccet, temessük, tapu tezkeresi ve kısaca yazılı belge manalarını ifade eder⁽⁷⁾. Sakk, hâkim tarafından düzenlenen İ'lam

(1) Ahmed b. Muhammed b. Ali Feyyûmî, el-Misbâhu'l-Münir, s.102, Lübnan, 1990

(2) Heyet, el-Fetâva'l-Hindiyye, VI/160, (Sultan Muhyiddin Ebu'l-Muzaffer Muhyiddin Muhammed Evrengiz Bahâdir Alemgîr (v. 1118/1707) tarafından Şeyh Nizâm başkanlığında bir heyete hazırlanmıştır.), I-VI, Üçüncü Baskı, Diyarbakır, 1393/1973; Ali Haydar, Düreru'l-Hükkâm Şerhu Mecelleti'l-Ahkâm, IV/718, I-IV, İstanbul, 1330; Akgündüz, Şer'iyye Sicilleri, I/17, İstanbul, 1988, I-II; Abdülaziz Bayındır, İslâm Muhakeme Hukuku, s.1, İstanbul, 1986

(3) Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, III/210, İkinci Baskı, I-III, İstanbul, 1971

(4) Mithat Sertoğlu, Osmanlı Tarihi Lügati, s.324, İstanbul, 1986

(5) Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye, Md:1814.

(6) Ali Haydar, age, IV/717-8.

(7) Cevherî, Ebu Nasr İsmail b. Hammâd, Tâcul-Lugâ ve Sihâhu'l-Arabiyye, IV/1596, Beyrut, 1410/1990; İbn Manzûr, Ebu'l-Fazl Cemâluddin Muhammed b. Mükerrrem, Lisânul-Arab, X/457, Beyrut, 1410/1990

ve hüccetlerin yazılışı hakkında kullanılan bir tabirdir⁽⁸⁾. Terim olarak ise; şer'î mahkemelerin sicile kaydettiği veya yazılı olarak tarafların eline verdiği her çeşit belgenin düzenlenmesinde ve yazılmasında takip edilen yazım usulüne veya bu çeşit yazılı belgelere sakk denilmektedir⁽⁹⁾.

Osmanlılarda, gerek İ'lâmların ve gerek hüccetlerin tanzim ve yazılış şekillerini açıklayan örnekler yazılarak sakk kitapları telif edilmiş ve böylece şer'î İ'lâm ve hüccetlerin düzenleme suretleri sağlam bir kaideye bağlanılmıştır.⁽¹⁰⁾

Yazılı belgelerin hazırlanmasında öteden beri İslam âleminde uygulanmakta olan usul, Osmanlı mahkemelerinde korunmuş ve yapılan muamelenin çeşidine göre gerekli bilgiler eksiksiz kaydolunmuştur. İslam hukukunda, yazılı muamelelerde takip edilecek usul, fıkıh kitaplarında "*eş-Şurûr*" ve "*Kitâbu'l-Mehâdir ve's-Sicillât*" bölümlerinde belirtilmektedir⁽¹¹⁾. Ancak Osmanlılar, yazılı muameleleri daha standart hale sokmuşlar ve fıkıhın bütün bölümleriyle ilgili belge çeşitlerini bir bütünlük içerisinde Türkçe olarak düzenlemiş ve bu konuda kitaplar telif etmişlerdir. Bu şekilde şer'îye sicillerinde kullanılacak kelimelere varıncaya kadar üslup birliği sağlanmıştır⁽¹²⁾. Sicillerde kullanılan üslup birliğine en güzel örneklerden biri Konya şer'îye sicillerinde kayıtlı yüz kırk numaralı Vekâlet Cerîdesi'dir.

Osmanlılarda yazılan sakk kitaplarına şöylece birkaç örnek verebiliriz:

1- Çavuşzâde Muhammed Aziz tarafından Osmanlıca olarak iki cilt halinde hazırlanmış ve 1288'de İstanbul'da basılmış olan Dürrü's-Sükûk⁽¹³⁾.

2- Debbağzâde Numan Efendi (v. 1224/1809)'nin beş baba ayrılmış olan Camiu's-Sakk veya Tuhfetu's-Sakk adlı eseri.

3- Dürrizâde Mehmet Arif Efendi'nin iki ciltlik eseri Dürrü's-Sükûk.

4- Kazasker Bosnalı Beyazîzâde Ahmet Efendi (v. 1098/1687)'nin konuyla ilgili eseri⁽¹⁴⁾.

C. MAHZAR

Huzurdan türeyen mahzar kelimesi hazır olma, görünüş, huzur yeri, büyük bir insanın önü, birçok kimse tarafından imzalı dilekçe, mahkeme sicili, defter manalarına gelmektedir⁽¹⁵⁾. Müteaddit imzayı kapsayarak bir madde hakkında yazılıp resmi makamlardan birine verilen kâğıt, arzuhal hakkında kullanılan bir tabirdir.⁽¹⁶⁾

Mazhar istilahta iki anlama gelmektedir.

1. Hukukî bir dava ile ilgili kayıtlar, tarafların davalarını kapsayan, hâkimin ayrıntılı olarak ilgili bilgiyi hatırlamak için kaydedip kararına esas delil teşkil etmeyen yazılı beyanlardır⁽¹⁷⁾. Fıkıh kitaplarında mahzar kelimesi bu manada kullanılmıştır⁽¹⁸⁾. Yine bu eserlerde "Kitabu'l-Mahâzir ve's-Sicillât" adı altında mahzar ve sicillere ait çeşitli konularda örnekler zikredildiği, bazen mahzar kelimesinin sicille yani manada kullanıldığı görülmektedir.⁽¹⁹⁾

2. Herhangi bir mesele hakkında düzenlenen yazılı belgenin muhtevasının doğruluğunu İ'lâm için belgenin altında mecliste hazır bulunan ve meseleye vakıf olan şahısların yazılı olarak takrir ettikleri şehâdet beyanlarına ve imzalarına da mahzar denir⁽²⁰⁾. Bazen bu yazılı şahitlik beyanlarını ihtiva eden belgeye de mahzar adı verilir. Bu durumda mahzar hüccetle eş anlamda olmaktadır. Şer'îye sicillerinde bu ikinci manada mahzarlar çokça bulunduğu gibi, söz konusu tabirin sicillerde sık sık kullanıldığı da görülmektedir. Bu manadaki mahzarlar, bir çeşit emniyet veya adlî soruşturma zabıtları mahiyetindedir.⁽²¹⁾

Ç. HÜCCET

Delil, burhan, senet ve bir iddianın doğruluğunu ispat için gösterilen resmi vesika, şahitlik, yemin veya yeminden imtina' manalarında olup⁽²²⁾ beyyinenin eşanlamıdır. Şer'îye sicillerindeki te-

(8) Mehmet Zeki Pakalın, age, III/96.

(9) Ahmet Akgündüz, age, I/18.

(10) Ali Haydar, age, IV/719.

(11) Heyet, el-Fetâva'l-Hindiyye, VI/160; Abdülaziz Bayındır, age, s. 1

(12) Abdülaziz Bayındır, age, s. 2.

(13) Abdülaziz Bayındır, age, s. 2.

(14) Ahmet Akgündüz, age, I/18.

(15) Cevheri, Sıhah, II/632; Heyet, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, s. 581, İstanbul, 1985; Mehmet Zeki Pakalın, age, II/391

(16) Mehmet Zeki Pakalın, age, II/391.

(17) Seyyid Serif Cürçânî, Kitâbu't-Ta'rifât, s.206, ts.

(18) Heyet, el-Fetâva'l-Hindiyye, VI/160.

(19) Heyet, age, VI/160.

(20) Heyet, Mu'cemu'l-Vasit, I/181, I-II, İkinci Baskı, İstanbul, ts.

(21) Ahmet Akgündüz, age, I/17.

(22) Heyet, Mu'cem, I/157; Mehmet Zeki Pakalın, age, I/865; Heyet, Lügat, s. 400

rim anlamı; hâkimin hükmünü ihtiva etmeyen, taraflardan birinin ikrarıyla diğerinin tasdikini kapsayan ve üzerinde bunu düzenleyen hâkimin mühür ve imzasını taşıyan senettir⁽²³⁾.

Kadı tarafından düzenlenen sicillerde kaydedilen hüccetlerin bir nüshası da taraflara verilir. Taraflar arasında ilerde herhangi bir anlaşmazlığın çıkması halinde, ellerindeki bu nüshayla ilgili kadıya müracaat edip anlaşmazlıklarına kadı tarafından bu nüshayla asıl defter karşılaştırılarak son verilir.

Hüccetlerin İ'lâmlardan farkı, hüccetlerde hâkimin hükmünün bulunmamasıdır. Hâkim sadece mahkemeye yapılan müracaatın sebebini ve kimler tarafından yapıldığını, adreslerini, hazır bulunan şahitleri ve senedin düzenlenme tarihini deftere kaydedip imza ederek veya mühürlenerek bir nüshasını da taraflara verir. Hâkimin bu çalışmaları ve hüccetler için yaptıkları bu düzenlemeler, günümüzdeki noterlik çalışmalarının ilk uygulamalarıdır. Düzenlenen senetlerle hâkimler, taraflar için güvenilir bir makam olup hakların zayi olmasına engel olmaktadır.

Şer'iyye sicillerinde kayıtlı bulunan hüccetler; alış-veriş, nafaka, mehir, vasiyet, vekâlet, ikrar, borç alma, sulh, vasî ve kayyım tayini, ikâle, kira, kefâlet, borucun havalesi, hibe ve teslim, rüşdün ispatı, borçtan kurtulma, müzâra'a, müsâkât ve mudârebe gibi pek çok akit hakkında düzenlenmiştir. Bunların her biri gerektiğinde bir vesîka olarak kullanılmaktadır.⁽²⁴⁾

Şer'iyye sicillerinden hüccete örnek olarak vekâlet hüccetini ele aldığımızda, hücceti oluşturan bazı bölümlerin yer aldığını görürüz. "Vekâlet hücceti" birine yazılı olarak verilen vekâlete denilir. Bir vekâlet hüccetinde, her konunun kendine mahsus hükümleri dışında şu hususların da bulunması gerekir.

- 1- Müvekkilin ismi ve adresi
- 2- Vekilin ismi
- 3- Vekâletin konusu
- 4- Vekilin yetkili olduğu hususlar
- 5- Müvekkil ile vekilin, vekâlet konusunda anlaşmışları ve vekilin görevi kabul ettiği
- 6- Bu muamelenin yapıldığı tarih

(23) Ali Haydar, age, IV/718; Mehmet Zeki Pakalın, age, I/865.

(24) Ali Haydar, age, IV/718; Abdülaziz Bayındır, age, s12

7- Şahitlerin isimleri⁽²⁵⁾

D. İ'lâm

Şer'iyye sicillerinde bulunan önemli bir belge çeşidi de günümüzdeki mahkeme kararlarına benzeyen şer'i İ'lâmlardır. Kelime olarak bildirmek, bildirilmek manasına gelen İ'lâm, bir mahkemeden sadır olan hüküm ve kararı kapsayıcı verilen resmi kâğıt hakkında kullanılır⁽²⁶⁾. İstılahtan; hâkimin bir davada İslamî hükümlere göre verdiği hükmünü ve üstünde imza ve mühürünü taşıyan bir vesika demektir.

Her i'lâm belgesi, davacının iddiasını, dayandığı delilleri, davalının cevabını ve def'i söz konusu ise def'inin yani davayı müdafaa için başka bir dava açmanın sebeplerini, son kısmında verilen kararın gerekçelerini ve nasıl karar verildiğine dair kayıtları ihtiva eder. İ'lâm belgelerini diğer şer'iyye sicil kayıtlarından ayıran en önemli özellik, hâkimin verdiği kararı ihtiva etmesidir. Hâkimin kararını kapsayan her belge İ'lâmdır⁽²⁷⁾.

İ'lâmlarda şu özellikler bulunur:

- 1- Hâkimin imza ve mühürü i'lâmlarda alt taraftadır.
- 2- Taraflar ve dava yeri tanıtılır.
- 3- Davacının iddiası yani dava konusu eksiksiz olarak zikredilir.
- 4- Davalının cevabı yani karşı davası, def'i ve itirazları da zikredilir.
- 5- Kararın gerekçesi demek olan ispat vasıtaları zikredilir.
- 6- Hâkim i'lâm metninin sonunda, davanın ispat vasıtalarına göre ayrı ayrı kalıp ifadelerle kararını açıklar.
- 7- Tarih ya Arapça olarak yazılır veya bugünkü tarih atma şekillerine benzer bir şekilde yazılır.

8- İ'lâmlarda, hüccetlerde olduğu gibi vesikanın sonunda şart olmamasına rağmen "şuhûdu'l-hâl" başlığı altında şahitlerin listesi verilir.⁽²⁸⁾

E. MA'RÛZÂT

Sözlükte arz olunmuş, verilmiş, sunulmuş manalarına gelmektedir⁽²⁹⁾. Küçükler tarafından büyüklere karşı vuku' bulan, ağız ve yazılı ifade yerine kullanılan bu tabir, sadrazamlar tarafından

(25) Abdülaziz Bayındır, age, s. 16.

(26) Mehmet Zeki Pakalın, age, II/51.

(27) Ahmet Akgündüz, age, I/29; Abdülaziz Bayındır, age, s. 3; Ali Haydar, age, IV/718.

(28) Ahmet Akgündüz, age, I/30-1.

(29) Cevherî, Sıhah, III/1032, Heyet, Lugat, s. 590.

mâbeyne (padişah yakınlarının bulunduğu odaya) yazılan kağıtlar hakkında alem olmuştu. Mâbeyn başkâtipliğine hitaben yazılar zarflandıktan sonra tüle sarılıp takdim edilirdi. Tanzimattan sonra başlanılan bu muameleden önce saraya gönderilen Sadrazam telhislerini (kısaltmalarını) padişah okur, icaplarını da kendisi yazardı. Son zamanlarda sadrazamdan başka makam sahipleriyle diğer kişiler tarafından herhangi bir konu hakkında da bu tabir kullanılırdı.⁽³⁰⁾

Marûzâtın terim anlamı şu şekildedir: “Ma'rûz” başlığı altında sicil defterlerine kaydedilmiş, halk tarafından mahkemeler çeşitli konularda yapılan şikâyetler, hâkimin emriyle görevliler tarafından keşif ve araştırma raporları ve nâiblerin (kadı vekillerinin), daha çok ceza konularında yürüttükleri soruşturma ve hâkimin onayına bağlı olarak verdikleri hükümler ve hâkimlerin, bir üstlerine arz ettikleri konulara denir.⁽³¹⁾

Ma'rûz, kadı tarafından kaleme alındığı halde kadının kararını ihtiva etmeyen ve hüccet gibi hukukî bir durumun tespiti açısından yazılı delil olarak kabul edilemeyen ve sadece kadının icra makamlarına idarî bir durumu arz ettiği yazılı kayıtlara veya halkın icra makamına yahut kadıya hitaben yazdığı şikâyet dilekçelerine denmektedir. Kısaca astın üste yazdığı bir isteği veya bir durumun arzını kapsayan yazılı belge ve kayıtlara ma'rûzât denir⁽³²⁾.

Kadıların kaleme aldıkları ma'rûzlarda kadılar şu konuları ilgili icra makamlarına arz ederler:

1- Vezirler, bölgedeki kadılar veya müftülerin iyi durumunu arz ederek bunların taltifini talep edebilir.

2- Şâki ve benzeri kimselerin kötü durumunu arz ederek gereğinin yapılmasını ister.

3- Boşalan görevleri icra makamına bildirir.

4- Boşaltılan ve kaldırılan görevleri bildirir.

5- Merkezî idareden kendisine gönderilen emirlerin ulaştığını bildirir.

6- Mülazemete dâhil olan (staj gören) kadı ve âlimlerin durumunu arz eder.

7- Tutukluların salı verilmesi, vali ve kadıların vefatı veya berat talebi gibi de-

ğişik mevzuların arzını ihtiva edebilir.⁽³³⁾

Ma'rûzlar şu noktadan da önem arz etmektedir: Mahkemenin safhalarıyla ilgili daha geniş bilgi, kaza dâhilinde işlenen suçlar ve yapılan gayri meşru davranışlar ancak bu ma'rûzların incelenmesiyle tespit edilebilir.⁽³⁴⁾

II. SİCİLLERİN İSPAT GÜCÜ

İslam hukukunda bir malın mülkiyeti veya diğer bazı aynı hakların kazanılması yalnızca akitle ve hibe, veraset gibi diğer tasarruflarla olur. Bu gibi hakların elde edilmesi için ayrıca tescil ve resmi memurun huzuru veya katılması şart değildir.⁽³⁵⁾ Bunlar bulunmadan da taraflar arasında gerçekleşecek sözleşme netice doğurur ve taraflar ilgili haklara sahip olurlar. Fakat elde edilmiş olan hakların tescil edilmesi, ilerde çıkacak herhangi bir anlaşmazlığın ve sahtekârlığın önlenmesinde ve ispatının kolaylaştırılmasında önemli rol oynar.

Mecelle, sicillerin durumuna işaret ederken evvela, sadece yazı ve mühür ile kaydolanlar hakkında şöyle bir madde sevk etmiştir: “Yalnız yazı ve mühür ile amel olunmaz.”⁽³⁶⁾ Bunun sebebinin de şöyle açıklar:

“Yalnız yazı ile amel olunmaz. Çünkü bir insanın yazısı diğer birisinin yazısına benzer. Şu halde yazı, Zeyd'in iken Amr'ın yazısına tamamen benzemesiyle bu yazı ile amel olursa Amr'ın aleyhine delil edinilmiş olur. Çünkü yazı, delil olmak üzere yazıldığı gibi güzel yazı ve kalem tecrübesi gibi diğer maksatlar için de yazılır.

Diğer bir husus, yalnız mühür ile de amel edilemeyeceği hususudur. Burada adı geçen mühür, imza yerine kullanılan şahsa ait özel mühürdür. Zira şahsa ait özel mühür diğer bir mühre benzeyebilir. Ayrıca aynı mühürden iki tane bulunabilir. Yine bir kimsenin mührü diğerinin eline geçerek o kimsenin aleyhine düzenlenen bir senede tasdik için basılması mümkündür. Bu yüzden davalı “bu senet-teki mühür benimdir, fakat ben mühürlemedim” deyip yalnız mührü kabul etse borcu kabul etmiş olmaz. Ama “mühür benimdir, ben mühürlemedim” dese o halde

(33) Ahmet Akgündüz, age, I/37.

(34) Abdülaziz Bayındır, age, s. 18.

(35) Karaman, Hayrettin, Mukayeseli İslam Hukuku, III/216, I-III, İstanbul, 1987.

(36) Mecelle, Md: 1736.

(30) Mehmet Zeki Pakalın, age, II/410.

(31) Abdülaziz Bayındır, age, s. 18.

(32) Ahmet Akgündüz, age, I/37.

amel olunur.”⁽³⁷⁾

Mecelle'deki şu maddeler de yazının önemine işaret ederek, yazı ile ifade edilenlerin lisan ile kabul, lisan ile ifade edilenler gibi olduğuna ve yazının bağlayıcılığına işaret etmektedir:

“Kitâbetle yani yazı ile kabul, lisan ile kabul gibidir.”⁽³⁸⁾

“Bir kimsenin kendi kabulünü yazmak üzere bir başkasına emretmesi hükmen tasdiktir.”⁽³⁹⁾

“Tüccârın kendisine güvenilen defterindeki (aleyhlerine olan) kayıtları dahi (işaret ve âdete uygun senet şeklinde olmasa bile) yazı sebebiyle kabul, tasdik kabilindedir.”⁽⁴⁰⁾

“Bir kimse kendisi yazıp yahut bir kâtibe yazdırıp da (kendi) imzasıyla imzalanmış yahut (kendi) mührüyle mühürlenmiş olarak başkasına vermiş olduğu borç senedi eğer mersûm ise yani işaret ve âdete uygun olarak yazılmış ise yazı ile tasdik olup, lisanen tasdik gibi muteber olur.”⁽⁴¹⁾

“Bir kimse yukarıda olduğu gibi işaretli olarak yazıp yahut yazdırıp da imzalamış veya mühürlenmiş olarak (bir kimseye) vermiş olduğu borç senedi kendisinin olduğunu itiraf ederken (senedin) içerdiği borcu inkâr etse inkârına itibar olunmayıp o borcu ödemesi lazım gelir.”⁽⁴²⁾

“Yukarıda olduğu gibi bir kimse işaretli olarak borç senedi verdikten sonra ölse varisler o senedin ölenin olduğunu itiraf ettikleri halde o borcu ölenin bıraktığı maldan ödemeleri gerekir.”⁽⁴³⁾

“Vefat eden bir kimsenin bıraktığı maldan nakitlerle dolu bir kese ortaya çıkıp üzerinde bu kese falan kimsenin malıdır, diye ölenin yazısıyla yazılmış bir yafat (buluntu) bulunsa o kimesne o keseyi ölenin bıraktığı maldan alır, diğer bir yönden ispata muhtaç olmaz.”⁽⁴⁴⁾

“Berat-ı Sultani (padişahın resmi kâğıdı) ve kuyûd-i defter-i Hakânî (Padişah defterinin kayıtları) yalan ve uydurma şüphesinden emin ve uzak olduğundan kendileriyle amel edilir.”⁽⁴⁵⁾

“Hile ve fesattan uzak olacak şekilde

tutulan mahkeme sicilleri ile dahi amel olunur.”⁽⁴⁶⁾

“Usûlüne uygun hile ve fesattan uzak olarak bir mahkeme hâkimi tarafından verilen i'lâm ve senedin, delil istenmeksiz içerdiğiyle amel ve hüküm caizdir.”⁽⁴⁷⁾

Mecelledeki bu maddelerde görüldüğü gibi, yazı ve mührün önemi yanında sicillerde kaydedilmiş olan hüküm ve olayların da gerektiğinde hüküm sebebi olacağı belirtilmiştir. Kendisiyle amel edilmesi caiz olan bu kayıtların, hile ve fesattan emin bir şekilde tutulması gerekmektedir. Hile, fesat ve sahtekârlıktan uzak olmayan kayıtlara itibar edilmeyip delil olarak kullanılmaz.

Mecelle'nin ifade ettiği; 'başka bir delil aranmaksızın içeriği ile amel ve hüküm olabilecek sicillerin' Mecelle Cemiyetinin 4 Cemâzi'l-Evvel 1296/26 Nisan 1879 tarihli yirmi beş maddeden oluşan bir talimattan sonra tutulmuş olanlarını kapsamaktadır.⁽⁴⁸⁾ Talimatta bildirilen esaslara uygun olarak tutulan siciller başka bir delil aranmaksızın hüküm ifade etmektedir. Fakat bu talimattan önce tutulan kayıtlar için Mecelle Cemiyeti şu ilave kararı almıştır:

“İş bu yüce talimat tasarısının yayımlanmasından önce düzenlenmiş ve verilmiş olan i'lâm ve senetlerin delilsiz içeriğiyle hüküm caiz olmayıp içeriğine delil istemesi lazımdır.”⁽⁴⁹⁾

Bir hüccet ve i'lâmın usulüne uygun olması, şer'i hükümlere uygun olarak hükmedilmesiyle olur. Şer'i hükümlere muhalif olarak verilen i'lâm ve hüccet ile amel olunmaz.⁽⁵⁰⁾

Sonuç olarak şer'iyye sicilleri, devletin yetkili kıldığı görevliler tarafından tutulup takip edilen kayıtlar oldukları, hukukî esaslara yani hakların belirlenmesinde gerekli önlemler alınarak güvenilir bir şekilde düzenlendiği, hile ve fesattan uzak tutulduğu takdirde hukuken geçerli ve bağlayıcı delillerden kabul edilmelidir. Zira günümüzde aktif olarak hizmet veren noterlerin huzurunda gerçekleştirilen satışlar, tescil ve kayıt altına alınan satışlar olarak geçerli kabul edilmektedir. Osmanlı döneminde tutulan sicillerle günümüz noterlik uygulamaları benzer fonksiyonları icra etmektedir.

(37) Ali Haydar, age, IV/551.

(38) Mecelle, Md: 1606.

(39) Mecelle, Md: 1607.

(40) Mecelle, Md: 1608.

(41) Mecelle, Md: 1609.

(42) Mecelle, Md: 1610.

(43) Mecelle, Md: 1611.

(44) Mecelle, Md: 1612.

(45) Mecelle, Md: 1737.

(46) Mecelle, Md: 1738.

(47) Mecelle, Md: 1821.

(48) Ali Haydar, age, IV/756.

(49) Ali Haydar, age, IV/822.

(50) Ali Haydar, age, IV/757.

**M. Necati Elgin'e Gönderilen
MEVLEVÎ MEKTUPLARI -15**

HALİL CAN'IN MEKTUPLARI -6

Ali IŞIK

8.c:

... Şehremini civarında tarikat-ı âliye-i Uşşâkiye'den bir zaviyede tevhid okunduğunu görünce derhal içeriye girerek postnişin efendiye arz-ı teslimiyet ile arâkiye-püş⁽¹⁾ olmuş. Şimdi düşünelim azizim: Menakıb-ı ehllullahâ hümrer gösterenin mertebesi böyle olursa evliya burcunun sadet yıldızı olan Sultanü'l-âşıkın Efendî'mizin⁽²⁾ kapısında hizmet edenin hâli nice olur. Bizlerin nail olduğumuz sadet acaba kimde var. O bâb-ı muallânın⁽³⁾ kapısında köpek olmaktan daha büyük tasavvur olunur mu? Nafiz Bey⁽⁴⁾ belediye reisi iken icra edilen bir ihtifalde kendisine sırf o kapının köpeği olduğum için hırlamıştım. Yoksa ne haddime.

Mehmet Dede Efendî'mizin, âlem-i cemâl⁽⁵⁾ intikalinden iki gün evvel Nezihe bacımız ile birlikte nezd-i âlilerinde bulunduğumuz bir sırada fakire hitaben (Halil Bey! Allah ile, Peygamber ile aran nasıl) diye sual buyurmuşlardı. Fakir de cevaben (Efendim benim Allah'im da, Peygamber'im de içeride) diyerek Cenâb-ı Pîr'imizin makam-ı saadet-i şahanelerine işaret eylediğimde (Evet öyledir) buyurmuşlardı. Bu sahne Nezihe Hanım kardeşimizi iyice ağlatmıştı. Evet kardeşim: Fakir, Cenabı Hudavendigâr'ımızı, layıkıyla anlar ve sünnet-i mübareke ve nasihat-ı kâmilelerini bi-tamamihen⁽⁶⁾ yerine getirebilirsem, o, beni Sahib-i Saadet sallallahü taala aleyhi vesellem Efendî'mize ulaştıracak ve oradan da ancak Huzur-ı Cenabı Bârî'ye nail olabileceğim. Cenab-ı Pîr-i Dest-gîr'imiz Efendî'mizin Mesnevî-i Şeriflerinde buyurdukları

(1) arâkiye-püş: Kûlah giyinme.
(2) Sultanü'l-âşıkın: Âşıklar sultanı, Mevlâna.
(3) bâb-ı muallâ: Yüce kapı, Mevlâna Dergâhı.
(4) Nafiz (Tahrâli): 1955-1957 yıllarında Konya Belediye Başkanlığı yapmış zat.
(5) âlem-i cemâl: Allah'ın yüzünü göstereceği âlem, ahiret.
(6) bi-tamamihen: Tamamıyla.

برکفی جام شریعت برکفی سندان عشق
(7) هر هوسنگی ندامت جام سندان باختن

beyt-i şerifinin mana-yı münifine⁽⁸⁾ göre tavır ve hareketi Cenabı Hak inayet buyursun, âmin, ya Mu'in!

Ahmet Avni Beyefendi Hazretleri, bu beyt-i şerifi ne güzel şerh buyurmuşlardır. Acaba bulabilir misin?

Ramazan-ı şerife yirmi yedi gün kaldı.

Bu müddet içinde huzur-ı şahane-i cenab-ı Pîr'e yüz sürmek acaba kismet olacak mı? Hemen Allah nasip eylesin. Duan berekâtıyla inşaallah an-karib nail-i vuslat oluruz.

8.d:

Sabah namazı vakitlerinde, seni düşündüğüm günlerim çoktur, elhamdülillah. Hemen Cenab-ı Hak ve Feyyaz-ı Mutlak Hazretleri sevgili Mevlâna'sının ruhaniyetini üzerlerimizde daim eylesin. Bu seneki nail olduğumuz ruhaniyet-i kudsiyelerinin sarhoşluğu elhamdülillah devam etmektedir. Ekrem Hakkı Beyler de, diğer bazı ihvanın evlerinde bir hayli mecâlis-i ruhanîye ile mütelezziz⁽⁹⁾ olduk. Bu hafta da Necmettin Efendi'ye⁽¹⁰⁾ gideceğiz. Mithat Bahari Beyefendi⁽¹¹⁾ de sık sık fakirhaneyi teşrif ile lütuflarına mazhar kılmaktadırlar. Feridun Nafiz Bey⁽¹²⁾

(9) **mütelezziz:** Lezzet alma, hoşnut olma.
 (10) Bu Necmettin Efendi, Üsküdar Emetullah Gülnüş Valide Sultan Camii imam ve hatibi hezarfen Necmettin Okyay (1883-1976) olabilir.
 (11) **Mithat Bahari (Beytur):** Bahariye Mevlevihânesi şeyhlerindendir.
 (12) **Feridun Nafiz Uzluk:** 1902 yılında Konya/Ereğli'de doğan Uzluk'un annesi, Mevlâna soyundan Sıdika Hanım, babası ise 28 yaşında Yemen cephesinde şehit düşmüş subay Ahmet Hamdi Bey'dir. Uzluk, Haydarpaşa Tıp Fakültesi'nden me-

hikâyesinin Ankara'daki aksülameli⁽¹³⁾ hakkında şimdiye kadar bir şey duymadık. Bugün Nezihe Hanım kardeşimiz Ankara'ya gitti, pazartesiye avdet edecek. Herhâlde ilk havadisi ondan alacağız. Cemil Büyükkasay kardeşimiz de, Evkaf Müdürlüğünün Ankara Palas nam oteline müdür oldu. Büyük Millet Meclisi binasıyla karşı karşıya olan bu mahal de ikinci bir siyaset merkezidir. Mumaileyhin orada, birçok hizmetleri sebkât⁽¹⁴⁾ edecekler. Ezcümle Ahmet Avni Beyefendi'nin şerh-i şerifleri de bu meyanda kuvve-i tab'a⁽¹⁵⁾ kavuşur inşaallah. Nedim Ökmen Beyefendi'den bugüne kadar ses ve seda yok. Sizlerde var mı bilmem.

Kardeş! Bugünlük de bu kadar olsun. Dua buyur, an-karib kavuşalım. Nezd-i Sultan-ı Evliya'da lütuflarını ısergimezsin. Mehmet Bey kardeşimin ellerini, yanaklarını öperim. Senin de ellerinden, yanaklarından hasret ve hürmetle öper, cümlelennin sıhhat, saadet ve muvaffakiyetlerinize dualar eylerim. Selamlarını yalnız Sadettin ve Necmettin Efendilere tebliğ eylemiştim. Bilmukabele selam ve hürmetleri var. Diğer zevata ve hanımefendilere de bu hafta içinde tebliğ eylerim. Beka Hak bekası, baki Hak rızası. Cümleten Allah'a emanet olalım. Seher vakitlerinde ravh-i ittisale lütuf ve himmet ile sultanım.

Mihrab-ı aşk, Sultan'ül-evliya,
 Cenab-ı Mevlâna
 min külli'l-vücûhin evlânâ
 Efendi'mizin bâb-ı
 saadetlerinde en naçiz ve fakir kıtmirî⁽¹⁶⁾
 imza
 (Halil Can)

zun oldu (1924). 1932 yılında kendi imkânlarıyla ihtisas yapmak üzere Almanya'ya gitti. 1935'te dönünce pek çok yurt köşesinde salgın hastalıklarla mücadele etti. 1946'da Ankara Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsüne profesör olarak ataması yapıldı. Türk Tıp Tarihi Kurumu kurucu üyesi olan F. Nafiz Uzluk, Almanya, Fransa, İngiltere, Hollanda, Libya, İran ve Avusturya'da inceleme ve araştırmalarda bulunmuştur. Tıp tahsili sırasında kaldığı Galata Mevlevihanesi'nde öğrendiği Arapça ve Farsça dilleri ona Selçuklu ve İslam Tarihi ve Medeniyeti alanlarında, Mevlâna araştırmaları ile ilgili pek çok eserin incelenmesi, yazılması veya tercüme edilmesi imkânını sağlamıştır. Ayrıca İngilizce, Almanca ve Fransızca da biliyordu. Araştırmacı kişiliği, Türk-İslam eserlerine hayranlığı, çeşitli doğu ve batı dillerine hâkimiyeti dolayısıyla yurt içi ve dışındaki pek çok ilim adamı, edip ve sanatkarla irtibat kurmuş ve kongrelere katılmıştır. 27 Eylül 1974 yılında vefat eden Uzluk, hiç evlenmemiştir.
 (13) **aksülamel:** Tepki.
 (14) **sebkât:** Geçme, ilerleme.
 (15) **kuvve-i tab':** Baskısı gerçekleşme.
 (16) **kıtmir:** Ashab-ı Kehf'in köpeğinin adı; tevazu ifadesi.